

Ipari munkavállalóink szabadidő-intézménye

ELŐADTA KUNDER ANTAL

A munkavállalók szabadideje időszerű, sőt divatos téma manapság: az olasz Dopolavoro-szervezet és a német Kraft durch Freudé-intézmény világszerte az érdeklődés előterébe kerültek. Nálunk is számos újságcikk, előadás, emlékirat foglalkozik a szabadidő-kérdéssel. Ezeknek az előadásoknak, cikkeknek és emlékiratoknak szerzői általában erősen a bűvkörébe kerültek az említett világhírű intézményeknek, – egyesek ezenfelül semmi mást nem látnak a szabadidőtevékenységben, mint csupán a széles néprétegekre kiterjedő társasutazási, kirándulási, nyaraltatási akciót, – mások a szabadidő-foglalkoztatásoknak csupán népművelési vonatkozásait méltatják figyelemre, – ismét mások szerint a szabadidő-tevékenység jóformán semmi másból nem áll, mint sportból, tornából, turisztikából. A kérdésnek a közvélemény előtti eme tisztázatlansága késztetett arra, hogy nagy vonásokban megvilágítsam a szabadidő-problémának ipari, kereskedelmi és bányászati vonatkozásait.

A szabadidő-akció közérdekű téma abból a szempontból, mert sem a munkaadóra, sem a társadalomra, sem pedig a közre nézve nem közömbös, hogy a magyar társadalom széles rétegei helyesen vagy helytelenül, nemesen vagy károsan töltik-e el a részükre biztosított szabadidőt, – egyben most már időszerű is, mert a munkavállalótársadalom túlnyomórészen ma már valóban nemcsak emberséges bére, nemcsak mindennapos szabadideje, hanem már törvényben biztosított fizetéses szabadságideje is van.

A kérdés időszerű voltát már az előző kormány is felismerte, amennyiben az 1938. augusztus havában megtartott sorozatos minisztertanácson részletesen foglalkozott is a szabadidő-problémával és elhatározta, hogy e közfeladat ellátására két országos intézményt állít fel: az Országos Ipari Szabadidő Intézetet és az Országos Mezőgazdasági Szabadidő Intézetet, az előbbit az iparügyi miniszter, az utóbbit a földművelésügyi miniszter felügyelete alatt. A két intézmény működése közötti nélkülözhetetlen összhangot a miniszterelnök legfőbb irányítása biztosítaná.

A magyar szabadidő-intézmény tevékenysége nem terjedhet ki a társadalom egészére. Ilyen, minden társadalmi réteget felölelő szabadidő-szervezet életrehívásához – nem tekintve az egyéb tárgyi előfeltételek hiányát -, már az anyagi erőink is hiányoznak.

Egészséges megoldás csak az lehet, ha itt is a *kisembervédelem* álláspontjára helyezkedünk, ha csupán a gazdaságilag kevésbé erős társadalmi réteg részére teremtünk szabadidő lehetőséget, ha tehát ipari, kereskedelmi és bányászati vonatkozásban csupán a tanoncokat, munkásokat, segédeket és kistisztviselőket segítjük hozzá ahhoz, hogy szabadidejükben kellemes és hasznos testi, szellemi és lelki épülési lehetőségeket biztosíthassanak maguknak.

Az Országos Társadalombiztosító Intézetben biztosított munkavállalóknak kereken 60%-a keres kevesebbet havi 76 pengő 80 filléernél, tehát százezrekre rúg azoknak a száma, akiknek, nincsen meg az anyagi erejük ahhoz, hogy szabadidejükben a polgári rend időtöltéseit, és szórakozásait szerezhessék meg a maguk számára. Az iparban foglalkoztatottak száma kereken 880.000 lélek, a kereskedelembe foglalkoztatottaké kereken 230.000 lélek, a bányászatban foglalkoztatottaké kereken 38.000 lélek, – ha ezeknek iskolaköteles koron túl lévő családtagjait is számításba vesszük és közülök elsősorban is csak a nehezebb sorsban élőkre gondolunk, már akkor is kereken kétmillió lelket számol az a hatalmas rezervoár, amelyből a magyar szabadidő intézmények és szervezetek tagjait rekrutálhatjuk. Nyilvánvaló ugyanis, hogy a mi szabadidő-intézményünk – tekintettel a magyar individualista lelkeségre, mely csak azokat az intézményeket értékeli, amelyhez saját elhatározásából csatlakozik – csak az önkéntes jelentkezés és önkéntes belépés alapján képzelhető el, de már így is az akció megindulásakor is bizonyára tíz- és tizezrek érdeklődésére es támogatására lehet es kell számítanunk.

*

Az ipari, kereskedelmi és bányászati szabadidő-intézménynek hármas munkaterülete volna. Az első munkaterület azoknak a lehetőségeknek a megszervezése, amelyek a munkavállalók mindennapos szabadidejének kellemes és hasznos eltöltésére alkalmasak; az intézmény második munkaterülete az a tevékenység, mely a munkavállalóknak a hétfégi pihenő és a fizetéses szabadság alatti szórakoztatásával és üdültetésével kapcsolatos; a harmadik munkaterület a dolgozó társadalom szociális erkölcsi támogatása, tehát a munkavállalók életviszonyainak és munkakörülményeinek a lehetőség határain belül való feljavítására irányuló állandó buzgólkodás. Ilyen irányú tevékenységek lehetnek vállalati jóléti és egészségügyi intézmények – bölcsődék, napközi otthonok, étkezőhelyiségek, mosdó- és öltözőhelyiségek- létesítésének előmozdítása, korszerű munkahelyek szorgalmazása, munkástelepek, munkásházak, tanoncotthonok propagálása, a gyár-gondozónői intézmény népszerűsítése. Az emberséges életszínvonal és munkakörnyezet a mi szempontunkból azért nagyjelentőségűek, mert ezek adják meg a gondmentességet, a derűt és az életkedvet, melyek nélkül a szabadidő megfelelő eltöltése valójában el sem képzelhető.

Tisztában vagyok a vállalatok kebelében működő sok-sok szép szabadidő-intézmény – társaskör, kaszinó, kultúregyesület, önképzőkör, sportegyesület, műkedvelőkör, énekkar, zenekar stb. – jelentőségével, éppen ezért úgy vélem, hogy az ipari szabadidő-intézménynek elsősorban is ezeket a vállalati szabadidő-szervezeteket kell működés körébe bekapcsolni, egyidejűleg pedig a kisebb vállalatokban és kisebb üzemekben foglalkoztatottak részére társaskör-jellegű szabadidő-szervezeteket létesítenie.

Ilyen társaskör-jellegű szabadidő-szervezeteket kétféle módon lehet megalkotni. Vagy szakmánként, vagy pedig városonként, illetve nagyvárosokban városrészenkénti azokban a körzetekben, ahol ipari munkavállalók nagyobb tömegekben laknak. A szakmák szerinti szervezetek és egyesülések első tekintetre kézenfekvő megoldásnak kínálkoznának, az olasz Dopolavoro azonban 13 éves gyakorlat után azt állapította meg, hogy a lakóhely szerint megszervezett szabadidő-intézményeknek nagyobb a vonzóerejük és a népszerűségük, mint a szakmánként szervezetteknek.

Körzetenként, városrészenként szervezett társaskör-jellegű szabadidő-intézményekre már megfelelő tapasztalatokkal is rendelkezünk, amennyiben Pesten és Pestkör-

nyéken Magyar Dolgozók Koszorúja és Magyar Dolgozók Testgyakorló Koszorúja elnevezéssel több ilyen szervezet működik már igen szép sikerrel.

A szervezetekről szólva, nem mellőzhetem el annak kiemelését, hogy elgondolásom szerint az egyes szabadidő-intézmények tagjai – ha mérsékelt összegben is –, tagsági díjat és adott esetben részvételi díjat fizetnének és hogy e szervezeteknek belső felépítése olyan volna, hogy a tagok a szervezet életének irányításában autonóm jogokkal rendelkezzenek.

Ami már most a szabadidő-intézmény irányítása és felügyelete alá vont szabadidő-szervezetek belső életét illeti, a vállalati szabadidő-szervezetek természetesen zavartalanul folytatnák hivatásszerű tevékenységüket, a társaskör-jellegű körzeti szervezetek pedig a hozzájuk tagként belépett munkavállalók részére – az előbb említett szerény összegű tagsági díj ellenében – társaséleti, szórakozási, művelődési és szociális erkölcsi támogatási lehetőségeket biztosítanának.

Ezekben a társaskörökben szellemi szórakozások lehetnek a különféle társas-összejövetelek, társasjátékok, ének, zene, háziszínpad, házimozi, – fizikai szórakozások lehetnek a közös játékok, a játékos, üdítő torna és testgyakorlás, kirándulások, természetjárás, társasutazás, – ismeretszerzési lehetőségek lehetnek olyan tanfolyamok és előadások, amelyek mindnyájunkra nézve hasznos ismereteket közölnek, mint aminők az egészséges életmód, az első segély, a házi ápolás, gyermekgondozás, háztartás, szabásvarrás, jómodor és a többi, avagy tanfolyamok és előadások, amelyek a tagok általános műveltségének vagy szakmai tudásának emelését szolgálják. Természetesen arról is gondoskodnunk kell, hogy felmerülő ügyes-bajos dolgaikban e társaskörökben a tagok irányítást, tanácsot, sőt erkölcsi támogatást is nyerhessenek.

E társaskörök hétköznapokon a késő délutáni és esti órákban, vasárnap és ünnepnap pedig már a kora délutáni óráktól kezdve adnának a tagoknak alkalmat az összejövetelekre, szórakozásra és időtöltésre, a szabadidő-intézménynek pedig ezenfelül még programjába kell majd vennie igen olcsó színházi előadások és mozielőadások megrendezését is, de általában is meg kell szerveznie azt, hogy dolgozó testvéreinknek meglegyen a lehetőségük, hogy a szombat estét és a vasárnap délutánt csekély anyagi áldozat ellenében hasznosan és kellemesen tölthessék el.

A hétvégi pihenő és a fizetéses szabadság alatti szórakoztatás és üdültetés eszközeire vonatkozólag az egyes nagyobb vállalatok által létesített uszodák, strandfürdők és vikend telepek vonzóereje és népszerűsége mutatják számunkra is a célhoz vezető legalkalmasabb utat. A nagyobb városok környékén uszodákat és strandfürdőket, hegyi, erdei vagy vízparti vikend-telepeket kell létesítenünk a hétvégi és vasárnapi pihenőnek csekély anyagi áldozat ellenében eszközölhető hasznosítása érdekében. Ezekhez az uszodákhoz, strandfürdőkhez, ezekre a vikend-telepekre természetesen az olcsó közlekedési lehetőségeket, viteldíjmérsékléseket is biztosítanunk kell.

Ebbe a munkaterületbe tartozik a gyalogtúrák, vasúti és hajókirándulások rendezése, valamint a turisztika felkarolása is, mert ezeken keresztül lehet majd a szabadságidő kellemes eltöltésének örömeire rávezetni és ránevelni munkavállaló testvéreinket. Ha a magyar dolgozótársadalom a vikend-telepek, kirándulások és rövid utazások örömeit megkedveli, akkor lehet majd többnapos társasutazások szervezésére is gondolni, ezeket a társasutazásokat is azonban elsősorban itthon, magyar földön kell megszervezni, hogy a magyar munkavállalók először is hazánk természeti szépségeivel, a mi

városaink történelmi és kulturális értékeivel ismerkedhessenek meg. Külföldi munkás utazásokra akkor szabad majd csak gondolnunk, ha évek eltelte után a hazai társasutazások általánosakká és népszerűekké váltak.

Későbbi időpontban gondolnunk lehet arra is, hogy a szabadidő-intézmény üdülésre alkalmas, szép és egészséges környékkel bíró községekben, magánál az östermelő lakosságnál helyezze el olcsó áron a szabadsága alatti üdülést kereső munkavállaló közönséget, amivel még azt is el tudjuk érni, hogy pénzforgalmat viszünk olyan vidékekre, ahová a normális idegenforgalom egyébként nem érne el.

Az üdülés és nyaralás örömeire és szórakozásaira való lelki előkészítés után kerülhet a sor arra, hogy üdülésre alkalmas környékkel bíró helyeken, ott tehát, ahol tó, folyó, erdő vagy hegy van, egyszerű berendezésű üdülőtelepeket létesítsünk és gondoskodjunk arról, hogy munkavállaló testvéreink – testi és lelki felüdülésük egyidejű előmozdítása mellett – szabadságidejüket itt kellemesen tölthessék el. Az egyszerű, de egészséges és bőséges élelmezés mellett gondoskodnunk kell a szórakozásokról: közös játékokról, játékos testgyakorlásról, ismeretterjesztő kis előadásokról, kirándulásokról is és mindezt olyan ellenértékért kell nyújtanunk, amit munkavállalóink a szabadságidőre eső járandóságaikból valóban meg is tudnak fizetni.

Munkavállaló társadalmunk nagyrészt falusi eredetű. Bizonyára sikere lenne egy olyan akciónak, mely a fizetéses szabadság alatti egyetlen utazásra olcsó vasúti jegyet juttatna a munkavállalóknak, hogy falusi rokonaikat felkereshessék és szabadságukat kevés költséggel rokoni körben tölthessék el.

Nem kell hangsúlyoznom, hogy a fiatalok munkavállalók jól bevált, szép eredményekre tekintő nyaraltatását természetesen továbbra is az OTI és a MABI végeztetné.

*

A vázolt munkaterületek természetéből következik, hogy a szabadidő-tevékenység ellátása *közfeladat*₃, amelyet a kormányzat a kérdés termeléspolitikai, szociálpolitikai, sőt nemzetpolitikai vonatkozásaira való tekintettel semmi körülmények között sem adna ki a kezéből.

Nyilvánvaló – miként azt az előbb említett minisztertanácsi állásfoglalás is ki-domborította -, hogy a szabadidő-tevékenység irányítására csak a szakminiszter lehet illetékes, aki mind az érdekelt munkavállalók, mind pedig az érdekelt munkaadók gazdasági érdekeit is gondozza, mert csak így biztosítható, hogy munkaadók, vállalati intézmények és munkavállalók eredményes közös munkára összefogjanak.

A szabadidőtevékenységet – az iparügyi miniszter felügyelete alatt – országos központi szerv vezetné. Ennek az országos szervnek kettős feladata lenne. Először is intézné a szabadidő-kérdéssel kapcsolatos általános tennivalók ellátását, kedvezmények, ármérséklések kieszközölését és felvonná a kapcsolatot mindazokkal az intézményekkel, amelyek őt a szabadidő-tevékenység ellátásában segíthetik, hogy eképpen minden jószándékú magyar energia összefogjon a szabadidő-akció széles kereteiben. Így a központi szervnek fel kell majd vennie a kapcsolatot az egyházakkal – hiszen valláserkölcsei vonatkozások nélkül ilyen természetű munka jóformán el sem képzelhető -, az ipari városok és községek vezetőségével, az Országos Testnevelési Tanáccsal, a népművelési bizottságokkal, – természetesen főhatóságok., a vallás- és közoktatásügyi miniszter útján -, az Ipari Tanfolyamok Országos Vezetőségével, az Országos Magyar Idegenforgalmi Hivatallal, a leveletintézményekkel, az OTI-val és MABI-val, az ipartestületekkel, a cserkészszövetséggel, a túristaszövetséggel, az Országos Magyar Vendég-

forgalmi Szövetséggel és más közhasznú és közérdekű testületekkel. A központi szerv második feladatköre pedig az lenne, hogy biztosítaná a szabadidőszervezetek és tevékenységek egységességét azáltal, hogy a közös irányítást megadná és egyben a szükséges felügyeletről és ellenőrzésről gondoskodnék.

Ipari, kereskedelmi és bányászati munkavállaló testvéreink szabadidő-intézményeinek költségéről, illetve e költségek nagyságáról még korai volna beszélni. Bár – mint már említettem – maguk a munkavállaló tagok is támogatnák tagsági díjaikkal és esetről esetre fizetett hozzájárulásaikkal a központi szerv munkáját, természetes, hogy ez a támogatás a költségeknek csak kis hányadát fogja fedezni. A költségek előteremtése érdekében gondolhatunk a munkaadók járulékaira, az állam hozzájárulására, de kereshetünk más olyan bevételi forrásokat is, amelyekből a szabadidő-intézmények költségei majd fedezhetőek lesznek.

*

*

*

Kétségtelen, hogy hazai szabadidő-intézményünk megszervezésénél sokat lehet tanulnunk a Dopolavoro és a Kraft durch Freude tapasztalataiból, még kétségtelenebb azonban, hogy ezeket az intézményeket szolgailag másolnunk nem szabad; a mi szabadidő-intézményünknek a magyar szükségletekből és a magyar adottságokból kell kinőnie, a mi intézményünk tehát elgondolásban, felépítésben, lelkiségben, minden szervében, minden tevékenységében semmi más nem lehet – kizárólag csak magyar, mert mi – ahogyan Teleki Pál miniszterelnök találóan állapította meg – magyarok vagyunk és magyarok akarunk maradni Európában.